

Биљана С. Самарџић*

Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет, Пале

Далиборка Б. Шкипина*

Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет, Пале

ЗНАЧАЈ САВИНСКОГ БУКВАРА У НАСТАВИ ПОЧЕТНОГ ЧИТАЊА И ПИСАЊА И СРПСКОЈ КУЛТУРИ

Апстракт: Аутори у раду сагледавају педагошко-филолошки значај *Савинског буквара* штампаног у Русији (Москви) 1692. године на рускословенском језику. По своме постанку млађи је око 100 година од *Првог српског буквара* (Буквар Саве Инока Дечанца). Овај буквар руске редакције доспео је до свих српских простора и представљао је извидницу са једне стране и сљедбеника са друге стране – будућим књигама у српској земљи и новом књижевном језику Срба. У ту сврху, аутори у раду детаљно објашњавају методу учења слова на начин да сваком слову (словенском, грчком и латинском) одговара одређена слика. Ово показује педагошки приступ обради усвајања нових знања (почетног читања и писања), да се путем слика животиња, биљака и предмета олакша учење слова. У свом предавању Карион Истомин, аутор *Буквара*, предложио је потпуно друкчије наставне методе – нове. Дакле, претеча данашњих буквара је управо *Савински буквар*, јер било који буквар да узмемо и погледамо, видјећемо слово и цртеж.

Кључне ријечи: *Савински буквар, Карион Истомин, настава, описмењавање.*

Буквар је прва школска књига намијењена учењу – писмености. Букварском наставом или наставом почетног читања и писања назива се период овладавања читањем и писањем помоћу буквара. У *Лексикону образовних термина* (2014) налазимо да се процес учења читања и писања назива и букварски период, и да представља једну од три фазе наставе почетног читања и писања. У реализацији се надовезује на предбукварску наставу (усмјерена је на савладавање вјештина читања и писања). За то се користи уџбеник – буквар –

* biljana.samardzic@ffuis.edu.ba

* daliborka.skipina@ffuis.edu.ba

почетница, у коме је постављен одговарајући поступак обраде слова. Циљеви су правилно писање и читање текста, с разумијевањем прочитаног, а посебни задаци: разумијевање осјећања за основне говорне јединице; повезивање слова у ријечи; једноставно, лијепо и читко писање одговарајућом брзином; употреба основних правописних правила; препознавање облика слова; читање; рад на разумијевању прочитаног; савладавање основних ортоепских норми при читању текста; стицање навике правилног држања у току читања и писања, уз одговарајућу удаљеност текста од очију (*Лексикон образовних термина*, 2014).

Према писању Илића (2013) од краја 15. вијека до данас у нашим крајевима публиковани су многобројни буквари засновани на различитим педагошко-психолошким поставкама и дидактичко-методичким концепцијама. „Без обзира на домете и ограничења њихових садржаја и заступљених методичких поступака њиховог реципирања, буквари су знатно олакшали рад учитеља и сазнајне активности ученика у савладавању програма почетне писмености (Илић, 2013: 28). Први познати буквари на словенским језицима потичу из 16. вијека. Најстаријим се сматра Буквар Саве Инока (Дечанца), штампан у Млецима 20. маја 1597. године (*Педагошка енциклопедија*, 1989) у штампарији Ђулијана Рампацотија на српскословенском језику.¹ Прва појава руских буквара забиљежена је 1602. године и са њима почиње прво организовано потискивање наших старих србуља и српскословенског језика. Доласком Максима Суворова из Русије са 400 буквара и 70 руских граматика почиње, у већој мјери, и на нашим просторима да продира рускословенски језик (*Педагошка енциклопедија*, 1989).

Савински буквар штампан је у Русији (Москви) 1692. године на рускословенском језику, тј. на руској редакцији старословенског језика. По своме постанку млађи је око 100 година од *Првог српског буквара*. Овај буквар руске редакције доспио је до свих српских простора и представљао је извидницу са једне стране и сљедбеника са друге стране – будућим књигама у српској земљи и новом књижевном језику Срба. Први Савински буквар урадио је јеромонах Карион Истомина и то на начин да сваком слову (словенском, грчком и латинском) одговара одређена слика.

¹ „Буквар Инока Саве Дечанског фасцинира из више аспеката. Прво, он је настао у 16. вијеку у вријеме кад је мало која европска земља располагала сопственим абецедарима, азбучницима, училима. Друго, буквар фасцинира својом букварском методиком. Наиме, Инок Сава се определио за *гласовну методу*, која је тек два вијека послје уведена у европско школство (то ће урадити тек Стефани 1802. године). Треће, тек 300 година послје малобројни истраживачи скренуће пажњу на педагошка и културна својства *Првог српског буквара*. Четврто, творац овога буквара успио је у 16. вијеку створити *савремени* буквар по своме педагошко-методском карактеру, спајајући два природна мотива за учење читања. Пето, парадоксално је да су поред свега наведеног, врлине овога буквара – првог писменара српске културе и писмености – остале и даље у тминама наше културне историје” (Самарцић и Шкипина, 2016: 177).

Карион Истомин био је монах московског Чудовог манастира и чувени научник свога времена; писац, преводилац, лектор, коректор. Предавао је грчки и латински језик. Био је и дворски пјесник и учитељ царске породице, укључујући младог Петра Великог. Писао је најразличитија дјела: панегирике (читава књига поздравних пјесама Софији), молитве, акатисте, натписе на иконама, житија светаца, епитафе, богословске трактате, поуке о васпитању дјете, уџбенике (*Мали и Велики буквар* за царевића Алексеја Петровича), књигу *Полис* која је нешто налик енциклопедији која се бави сваком од 12 тада признатих наука, написао је *Домострој* у стиху. Користио је стихове у педагошке и методичке сврхе (буквари које је написао били су у стиховима), и у томе ће имати сљедбенике (Фјодор Поликарпов, Леонтије Магницки). Био је неутралан у спору (ни за Грке, ни за Латине). Родом је из Курска. Образовао се код Грка и преводио је на грчки код Лихуда. Код Полоцког је проучавао писање поема. Претрпио је утицаје и школског барока, али и грчке утицаје. Пише панегирике силабичким стихом. Софији Алексејевној пише поезију у којој излаже молбу да отвори у Москви школу у којој ће се слободно предавати (kupdf.net/download/ruska-knjizevnost-prvi-deo). Истиче значај просвјетљености. Поред молитава, епитафа, панегирика, преводних пјесама, писао је и читаве зборнике стихова. Један такав зборник био је и упућен 11-годишњем Петру. То је „Книга Разумленија” гдје он савјетује Петру какав владар треба да буде, као да сам Бог кроз његова уста говори и обећава да ће му дати мудрост коју треба да искористи у управљању земљом; треба да поштује свог брата савладара Ивана, како да суди, да управља своје поданике на прави пут – просвјетитељске идеје (kupdf.net/download/ruska-knjizevnost-prvi-deo). Јеромонах Карион истицао је да ће из овога буквара учити не само дјечаци и мушкарци, већ и дјевојчице и жене. То је, свакако, била врло важна и изненађујућа мисао за то вријеме. Нарочито ако знамо да је тек касније, у 18. вијеку главни руски педагог тог времена Иван Иванович Бецкој, био један од првих педагога у Русији који се заузимао за васпитање и образовање дјевојака (женске омладине) (Жлебник, 1970). Да је Истомин Карион придавао велики значај науци и образовању, потврђује и то што се на самом почетку буквара налази гравура Исуса окруженог ученицима који му доносе папирусе на којима стоје имена разних научних дисциплина – теологија, филозофија, реторика, астрономија, грамадика и геометрија. Ово јасно указује на благослов цркве на свакога ко изучава науке. *Савински буквар* има велики и педагошки и културно-језички значај за српски народ. Из њега је учио и сам Петар II Петровић Његош. Иако је настао у 17. вијека, прво цјеловито фототипско издање код нас урадило је Српско удружење „Њирилица” из Требиња тек 2016. године. Дакле, премда је Буквар познат широкој јавности, нажалост чекали смо све до 2016. године да видимо код нас његово прво фототипско издање. Руси се изузетно поносе *Савинским букваром*, те је он постао основна културна и црквено-просвјетна карика која спаја српску и руску писменост. Након његовог настанка у Русији, Буквар је стигао и међу Србе. То је јасна смјерница која нам показује да је Русија увијек

његовала сарадњу са Србима и да је помагала и подржавала развој образовања.²

Како је *Буквар* доспио у Савину? „Међу савинским оцима који су одлазили у Русију у првој половини 18. вијека знамо само за архимандрита Леонтија Аврамовића, чија су путовања обављена на измаку прве четвртине `великог вијека Срба`. Могуће је да је овај игуман Буквар донио у Савину. Када је нешто касније дошло до беспштедног удара задарског надбискупа Вицка Змајевића на српског митрополита Стефана Љубибратића и Српску Православну Цркву у Далмацији и Боки Которској, надбискуп ће млетачким властима указивати на игуманово путовање у Русију одакле је доносио књиге штетне за државу” (*Савински буквар*, 2016: 8, према: Епископ Никодим Милаш 1989: 387). Архимандрит Леонтије био је савински игуман из прве половине 18. вијека (више о томе: прота Ст. М. Димитријевић, 1922: 56–58). Др Горан Комар, љекар из Херцег Новог, велики „радник” са терена и истражитељ српске културне баштине, писао је о манастиру Савина и архимандриту Леонтију у више својих радова (2001, 2003, 2007, 2014). Савински старјешина Леонтије је два пута одлазио у Русију и сматра се да је управо он у Савину са тих путовања донио Буквар израђен 1692. године. Истина, само путештвије Буквара ипак није прецизно одређено, јер се могло десити да је из Тврдоша пренијет у Савину након 1693/4. године, јер су и херцеговачки калуђери такође путовали у Русију.

Савински буквар – *Буквар у сликама* како је назван у Русији – украшен је позлатом и бојом у првом рукописном издању. Тај први примјерак јеромонах московски Карион Истомина предао је царици Наталији Кириловној 1692. године за потребе учења њеног унука – принца Алексеја. Други писани примјерак био је за потребе принчевих рођака – кћери цара Јована Алексејевича. Буквар је уређен врло сликовито. Циљ је био да дјеца науче слова помоћу слика познатих појмова – с једне стране, а са друге стране – да прошире своја знања о новим појмовима који су мање познати (тако нпр. дјеца су научила и нека митолошка и библијска бића – нацртани су Адам, једнорог, змај, кентаур...). Ово показује педагошки приступ обради усвајања нових знања. Могло

² Захваљујући управо Буквару, а касније и другим бројним рукописима и књигама, српско-руске културне везе су оснажиле и ојачале толико да се „руски језик и књижевност често нису ни доживљавали као страни” (Милановић, 2004: 89). Осјећај припадности и јединства посебно је био изражен послје доласка првих руских учитеља Максима Терентјевича Суворова и Емануила Козачинског у Војводину – с једне стране, а са друге – велики број Срба одлазио је у Русију на школовање. „Свакако није случајно што су прве `српске` књиге на рускословенском у ствари дела руских аутора” (*Первоје ученије отроком* Теофана Прокоповича – прештампано за Србе 1726, трагедија „о смрти Уроша Пјатаго, последњаго царја сербскога” Емануила Козачинског – изведена у Карловцима, 1736) (Ивић, 1998: 121). Са друге стране – прва књига на новом књижевном рускословенском језику чији аутор није Рус – била је бакрорезна *Стематологија* Христофора Жефаровића из 1741. (Ивић, 1998: 121).

би се рећи да је ово иновативна књига, каква није била прије. У свом предавању Карион Истомин предложио је потпуно друкчије наставне методе – нове (что-читат-дetyam.ru/illustrirovannyi-bukvar.html). Дакле, претеча данашњих буквара је управо *Савински буквар*, јер било који буквар да узмемо и погледамо, видјећемо слово и цртеж. На крају Буквара налази се запис – Карион Истомин је аутор, а коаутор је Леонтије Бунин – гравер који је направио више од четири стотине гравура, што овај буквар издиже на само пријестоље европске писмености и по значају и по естетици. Буквар је завршен 1694. године. Прво издање је имало 106 примјерака. Нажалост, сачувано је тек двадесетак примјерака (в.: *Савински буквар*, 2016: 15).

Савински буквар од 41 листа састоји се од неколико дијелова методолошки и хронолошки повезаних:

А) Буквар „отвара” запис „јеромонаха Симеона Маркова Савинца реченаго Драколичића” – који је књигу обновио.

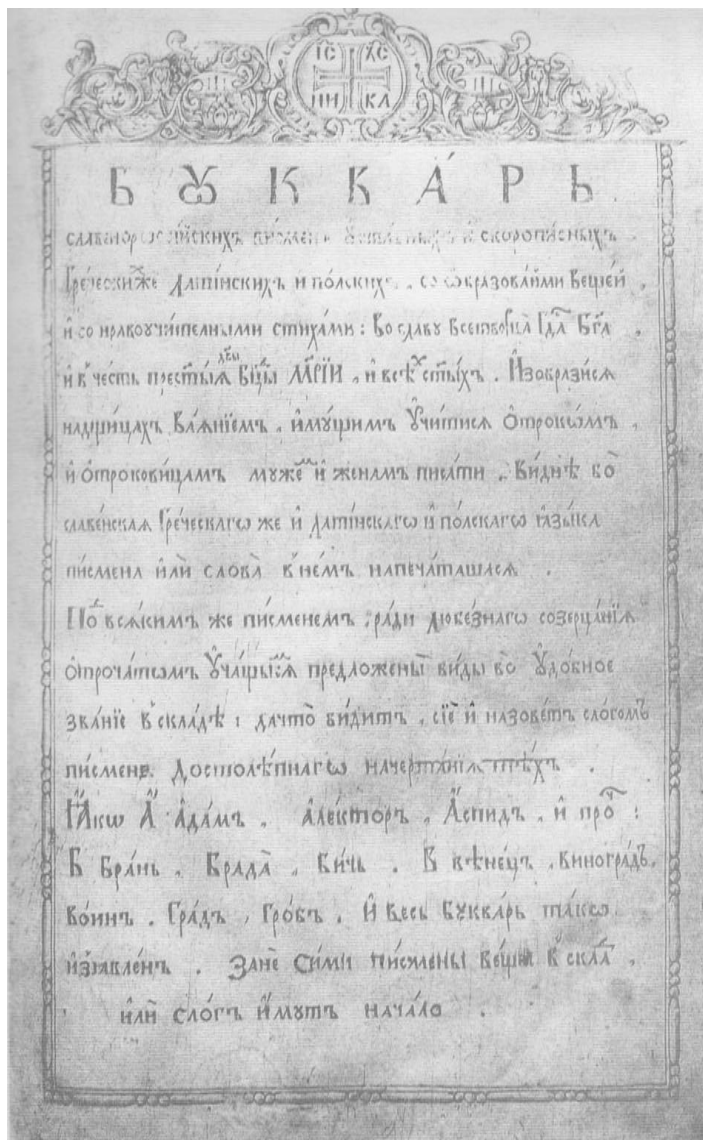
Б) Као сваку добру научну књигу и Буквар прати предговор који је истакнут на тај начин што је уоквирен. У њему јеромонах Карион упућује на значај књиге, као и њен садржај.

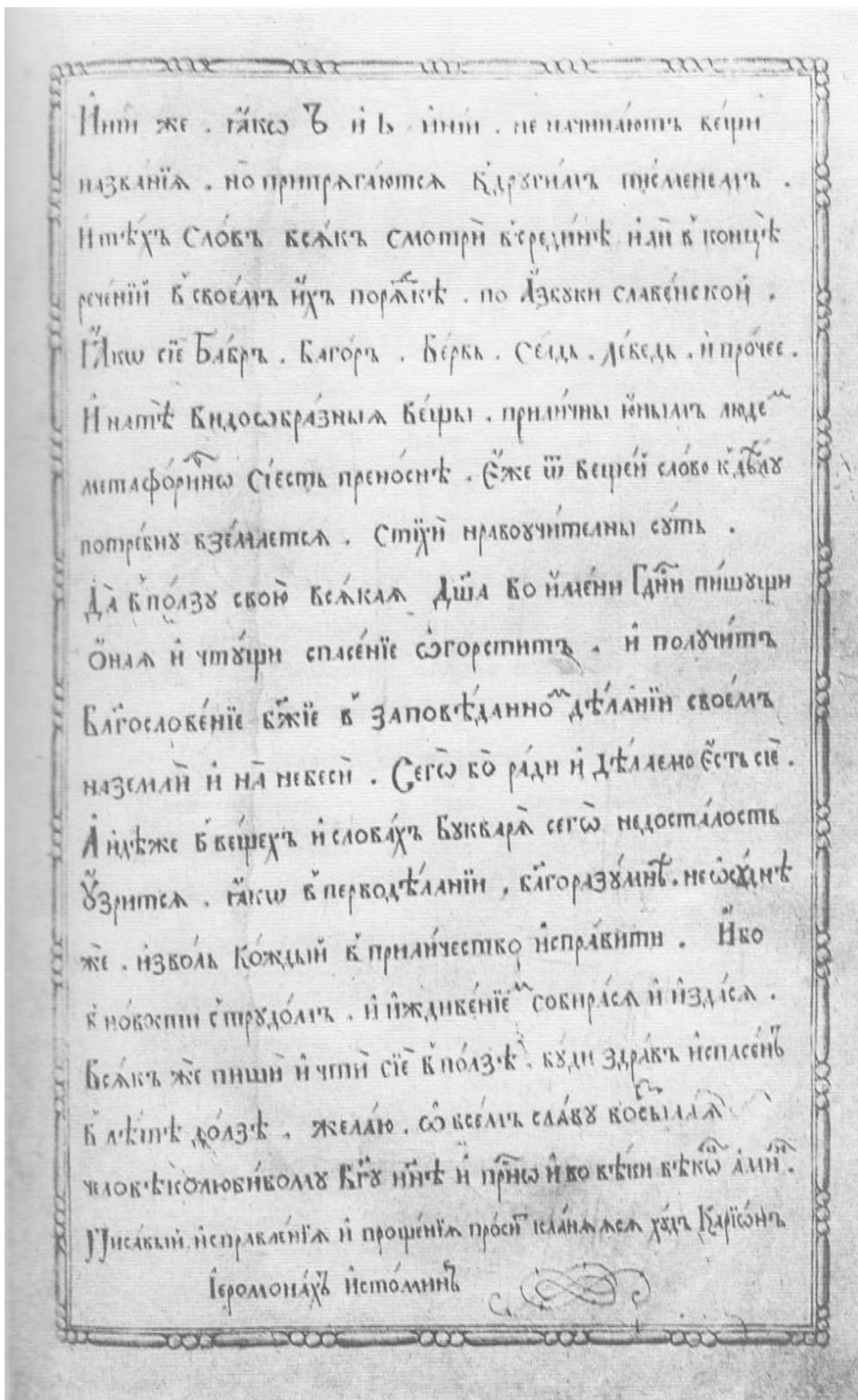
Превод оригиналног предговора урадила је проф. др Јелица Стојановић са Филолошког факултета у Никшићу.³

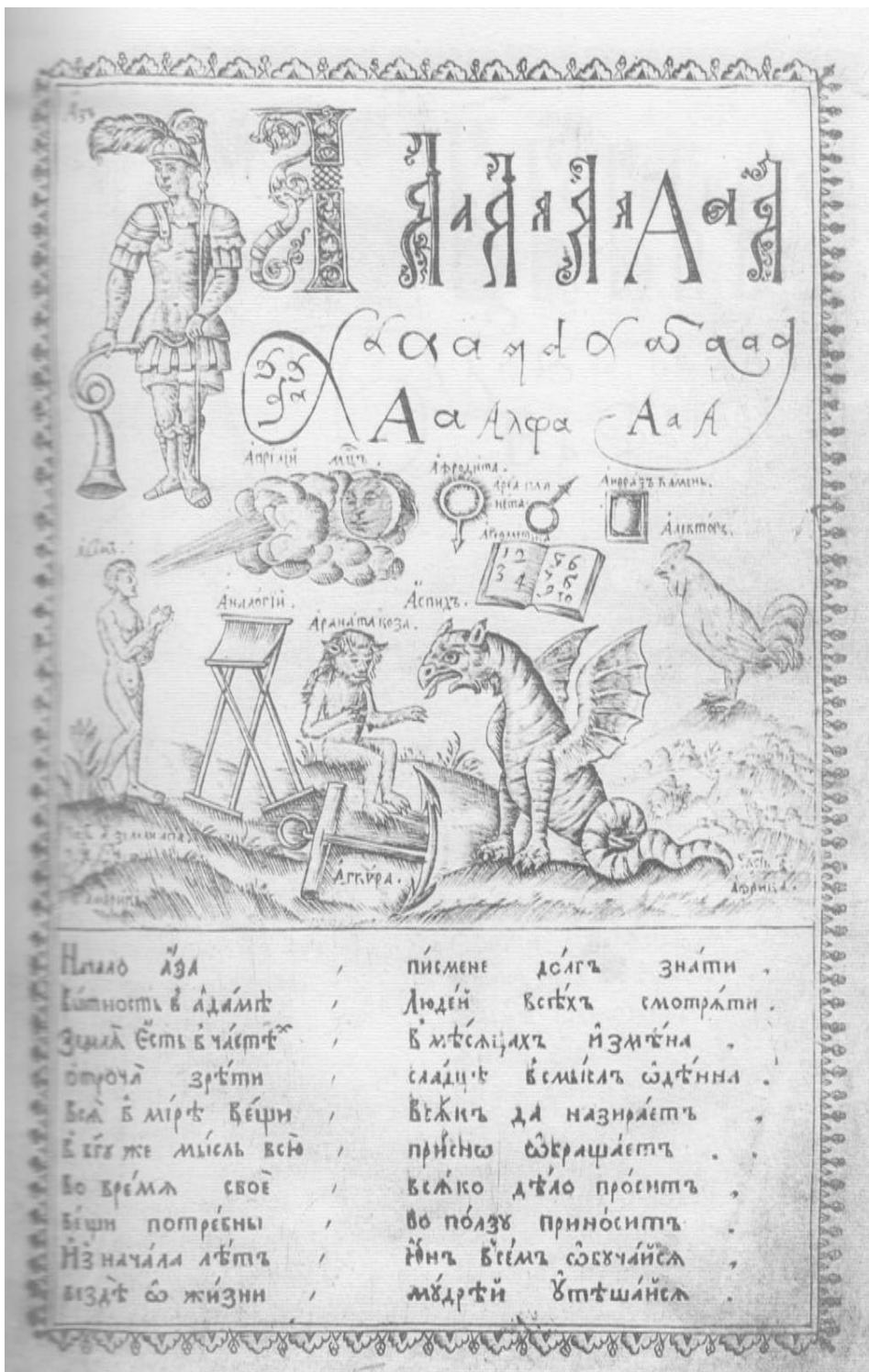
В) Свако слово „обрађено” је на посебној уоквиреној страни помоћу људске фигуре у различитим костимима која самим положајем тијела у ствари формира иницијал и доприноси посебној љепоти и даје изразити печат

³ „Буквар словеноруских слова уставних и брзописних, грчких, латинских и пољских, са симболима ствари и са пригодним стиховима у славу Светога Господа Бога и у част Пресвете Дјеве Богородице Марије и свих светих. Изобрази се, трудом, на дашчици за писање, онима који треба да уче дјечаке и дјевојчице, мушкарце и жене. Као прво, овдје су наштампана слова словенског језика, потом и слова грчког, и латинског и пољског језика. Да би дјеца која уче из Буквара стекла бољи увид и потпуније знање, уз свако слово дате су адекватне ријечи, да када (они који уче) виде слово умију навести ријечи у складу са словом. На примјер: а ѿаацѣ, алектѡрѣ, аспндѣ, и тако даље; бѣранѣ, брада, внчѣѣвѣнецѣ, внноградѣ, коннѣ; градѣ, грѡбѣ. И цијели је Буквар по том принципу урађен. За сва слова постоје ствари и појмови, које их илуструју, и које су у складу са почетним словом или слогом. Неким словима, као што су љ и њ, не почињу ријечи, него се ова слова придодају другим словима. Та се слова, према правилима словенске азбуке, могу наћи у средини или на крају ријечи. Нпр: вабрѣ, вагорѣ, верѣ, селѣ, лебѣдѣ и тако даље... Стихови су поучни. Да се свака душа, која пише и чита у име Господње, на сопствену корист, спасењем испуни, да за труд, добије благослов Божији, на земљи и небесима. Тога ради, и сав овај труд. А ако у стварима и ријечима буквара благоразумни, не осуђујте, него нека свако изволи да поправи погрешно. Са трудом и уз трошак, ствара се и издаје овај буквар. Свак који пише и чита ово, нека му је на корист и на спас, нека буде здрав на многаја љета, у славу човјекољубивоме Богу, сада и увијек и у вјекове вјекова, амин. Поправљајте, праштајте, моли, клањајући се, биједни Карион јеромонах Истомин, који ово писа” (*Савински буквар*, 2016: 17–18).

Буквару. Слова су представљена у форми малих и великих штампаних слова те – брзописних, а затим и грчких и латинских слова са њиховим називима. На тај начин су се дјеци упоредном методом приближавала писма различитих језика. У средишњем дијелу „постера”, тј. странице, смјештене су слике појмова које почињу на дато слово. На крају сваке странице аутор је ставио неколико стихова са парном римом. Читајући те стихове о датом слову, дјеца уче и разне теолошке, филозофске, филолошке и друге теме.

Наладо лѣдъ	писмене долъгъ знати
Битности в ѣдѣмѣ	Людѣи всѣхъ смотрѣти
Землѣ есть в чѣстѣ	В мѣстѣхъ измѣна
отрочѣ зрѣти	слащѣ в смѣлѣ оѣдѣни
Всѣ в мѣрѣ бѣши	Вѣжнѣ да назирѣмѣ
Вѣсѣ же мѣсль всѣю	присно оѣращѣмѣ
Во врѣмѣ свое	Вѣско дѣло проситѣ
Бѣши погрѣбны	Во ползѣ приноситѣ
Из началѣ лѣтъ	рѣнѣ вѣсѣ оѣсчѣйсѣ
виздѣ о жизни	мѣдрѣи ѣптѣшѣйсѣ

Овакав приступ помогао је да дјеца прилично лако овладају различитим како техникама, тако и областима. Дакле, Буквар је врло „проницљиво” урађен – па није ни чудо што је аутор неколико година радио на њему. Кроз Буквар, аутор је показао и своје високо образовање.

Своди се на чињеницу да је учитељ латинског језика Карион Истомин, стварајући АБВ књигу, јасно покушавао да уобличи принцип визуелизације у учењу (очигледности) као полазне тачке за умно сазнавање – да се путем слика животиња, биљака и предмета олакша учење слова, који је неуморно пропагирао чешки учитељ латинологије, педагошки теоретичар и практичар, хуманистички енциклопедиста, Јан Амос Коменски, на примјер, у *Великој дидактици*, објављена такође у 17. вијеку (openlesson.ru).

Сигурно да је Јан Амос Коменски (1592–1670) имао значаја и утицаја на Истомина својим педагошким идејама, јер је и он истицао важност основне школе, елементарне писмености и њене доступности, како дјечацима, тако и дјевојчицама. Такође, Коменски је у истом вијеку објавио уџбеник (илустрована књига за дјецу) *Чулни свијет у сликама (Orbis pictus senzualium)*, гдје на основу градива у сликама, уводи дјецу у почетне представе и појмове о стварном свијету (Жлебник, 1970).

Исти аутор наводи да је Коменски утицао на педагошке погледе савременика и каснијих великих педагошких личности, а вршио је утицај и на школску праксу у југозападној Русији, Енглеској, Мађарској, Њемачкој, Шведској и Холандији, те претпостављамо да је имао утицаја и на Кариона Истомина, тј. да су били истомишљеници и педагошки савременици тог времена.

Г) Послије слова, аутор ставља молитве – што и приличи, јер се молитва може тумачити као бесједа човјекове душе с Богом.⁴ Молитва има велику важност и значај у православном народу. Она је нека врста „разговора” с Богом:

Нема ништа драгоценије од молитве у животу човечијем. Она и немогуће чини могућим, тешко чини лаким, неугодно претвара у угодно. Молитва је толико потребна човековој души, колико и ваздух дисању (Мат. 7, 19).

Ријеч *молитва* је у вези са глаголом *moliti se*, према грчком *Προσευχή* *молитвеник* (српскословенски, *онај који се моли*) / старословенски (молитвѣникъ). Кроз молитву тражи се опрост и за себе, тј. само кроз праштање може се достићи опроштење: *И када стојите на молитви пра-*

⁴ „Она је уздизање ума и срца Богу; њоме човек узлеће у хорове анђела и постаје учесник њиховог блаженства. Молитва је тамјан најпријатнији Богу, најсигурнији мост за прелаз преко искушења таласа живота, необорива стена свих који верују, мирно пристаниште, божанска одећа која облачи душу великом добротом и лепотом. Молитва је мати свих добрих дела, чуварка чистоте тела (невиности), печат девојаштва, сигурна ограда против свих лукавастава вечитог непријатеља нашега – ђавола, гони непријатеље именом Христовим, јер јачег од овог средства нема ни на небу ни на земљи” (*Српски православни молитвеник*, 2004: 3).

штајте ако што имате на кога: да и отац ваш који је на небесима опрости вама погрешке ваше (Јеванђење по Марку, XI, 25).

Д) Иза молитви аутор је ставио, како и хроношки и методолошки иде, запис о себи и помагачу, тј. коаутору и посебно се захваљује својим покровитељима.

Ђ) На посљедња два листа српском брзописном ћирилицом написана су имена људи који су доносили жито у Савину.

Е) Савинском примјерку недостају странице са словима *к, л, ч, љ* („дебело јер”), *џ* (јат) и *џ* (пси).

Савински буквар има непроцјенљиву важност за српску писменост и културу. Настао у 17. вијеку, Буквар је јасан показатељ далековидности српскога народа која је утемељена на култури и језичком идентитету. Без обзира на изузетно тешку историјску ситуацију (пад српских земаља под Османлије), Срби у 16. и 17. вијеку успијевају да први на Балкану покрену и штампарије (Цетињска штампарија, Горажданска штампарија), те да очувају језик и писмо и шире писменост букварима. *Савински буквар* има велики и педагошки и културно-језички значај за српски народ. Овакав приступ учењу слова (почетног читања и писања) помогао је да дјеца прилично лако овладају различитим како техникама, тако и областима. Учење у школи започиње учењем читања и писања, па самим тим и настава почетног читања и писања има посебно мјесто. Карион је савјетовао да учење треба учинити занимљивим како би дјеца боље схватила и научила. С тим циљем, да би пример био занимљив и забаван, аутор га је илустровао, а увео је и још једну иновацију – пјесме у којима су коришћене ријечи са једним или другим почетним словом.

Литература

- Епископ Никодим Милаш (1989). *Православна Далмација – историјски преглед*. Београд: СФАИРОС.
- Žlebник, L. (1970). *Opšta istorija školstva i pedagoških ideja*. Београд: Научна књига.
- Ивић, П. (1998). *Преглед историје српског језика*. Нови Сад: Издавачка књижевница Зорана Стојановића.
- Илић, М. (2013). *Методика наставе почетног читања и писања*. Бања Лука: Комесграфика.
- Комар, Г. (2001). *Светоуспенски манастир Савина у Мељинама код Херцег-Новог*. Херцег Нови: Манастир Савина.
- Комар, Г. (2003). *Савинске читуље новских фамилија*. Херцег Нови: Манастир Савина.

- Комар, Г. (2007). Савински архимандрит Леонтије (Аврамовић). *Зборник Матице српске за историју*, бр. 75–76. Нови Сад: Матица српска, 113–120.
- Комар, Г. (2001). *Светоуспенски манастир Савина у Мељинама код Херцег-Новог*. Херцег Нови: Манастир Савина.
- Комар, Г. (2014). *Манастир Успења Пресвете Богородице на Савини код Херцег Новог*. Херцег Нови: Манастир Савина.
- Лексикон образовних термина* (2014). Београд: Учитељски факултет.
- Прота Ст. М. Димитријевић (1922). *Грађа за српску историју из руских архива и библиотека*, СКА, Споменик ЛШ, Други разред 45, Сарајево.
- Милановић, А. (2004). *Кратка историја српског књижевног језика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Pedagoška enciklopedija 1 i 2* (1989). Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Самарцић, Б. и Шкипина, Д. (2016). Значај Буквара Инока Саве у настави и учењу. У А. Пешикан (ур.), *Настава и учење – уџбеник у функцији наставе и учења*, рад штампан у целини, 4. новембар 2016, Ужице (175–182). Ужице: Учительски факултет.
- Српски православни молитвеник* (2004). Линц: Издавачка кућа „ПРАВОСЛАВАЦ”.

Извори

- Комар, Г., Стојановић, Ј. и Андрић, В. (2016). *Савински буквар*. Требиње – Херцег Нови – Никшић: Српско удружење „Ћирилица” Требиње.

Интернет извори

- Букатов, М. (2014). Своими глазами или Герменевтические аллюзии иллюстративных экзерсисов в учебных книгах XVII века. openlesson.ru. Retrieved May 14, 2020 from the World Wide Web <http://www.openlesson.ru/?p=23634>.
- Ruska Književnost – Prvi Deo*. KUPDF. Retrieved May 14, 2020 from the World Wide Web https://kupdf.net/download/ruska-književnost-prvi-deo_59d7c8b808bbc5e52f43524c_pdf.
- Бахтин, В. (2020). *Первый иллюстрированный букварь*. Retrieved May 14, 2020 from the World Wide Web <http://что-читат-детям.ru/illustrirovannyi-bukvar.html>.

Biljana S. Samardžić

University of Istočno Sarajevo, Faculty of Philosophy, Pale

Daliborka B. Škipina

University of Istočno Sarajevo, Faculty of Philosophy, Pale

THE IMPORTANCE OF SAVA'S SPELLING BOOK IN THE BEGINNERS' COURSE OF READING AND WRITING AND IN THE TEACHING OF SERBIAN CULTURE

Summary

The authors of this paper deal with the pedagogical and philological significance of Sava's Spelling Book printed in Russia (Moscow) in 1692, in the Russian-Slavonic language. This spelling book is about 100 years younger than the First Serbian Spelling Book (The Spelling Book of Sava Inok of the monastery Dečani). This spelling book of the Russian recension reached all the way to the Serbian lands, being, on one hand, the precedent, and on the other hand, the follower to the books that are to appear in Serbia and its new literary language. The authors of this paper explain in a detailed way the method of letter teaching by which each letter (Slavonic, Greek, and Latin) is being assigned a corresponding picture. This points out to the pedagogical approach to the acquisition of new knowledge (the basics of reading and writing) which uses pictures of animals and plants in order to facilitate the process of letter learning. In his lecture, Karion Istomin, the author of the spelling book, suggested totally new teaching methods i.e. the new methods. Namely, Sava's Spelling book is the precursor of contemporary spelling books, since all of them use the connection between letters and pictures as the basis of their teaching method.

Keywords: *Sava's Spelling Book, Karion Istomin, teaching, spread of literacy.*